

Munkavédelem és szemlélet

Alig van olyan hét, hogy ne találkoznánk mind az országos, mind pedig a helyi lapokban a munkavédelemmel foglalkozó írásokkal. Az írók zöme figyelmeztet, az ember védelme elvének megtartására apellál.

A publikációk, valamint a jelentős összegeket kitevő bírságok és kártérítések ellenére mind országosan, mind pedig a megyében nem csökken, hanem stagnál vagy növekszik az üzemi balesetek száma. Ennek a jelenségnek számos összetevője van. Ezek közül írásomban a legjelentősebbre, a munkavédelemmel kapcsolatban meglevő, az üzemi balesetek többségét motiváló szemléletbeli hibákra szeretném felhívni a figyelmet.

1.

Az első probléma a technika gyorsütemű fejlődésének megítélésével függ össze. Elég elterjedt az a nézet, hogy a technika rohamos fejlődésének, a hagyományos termelési folyamatok felgyorsulásának és bonyolultabbá válásának szükségszerű kísérő jelensége az üzemi balesetek számának a növekedése. E nézet tarthatatlansága — hamis és igaztalan volta mellett — abban van, hogy a jelenlegi és a jövőbeni helyzetben belenyugvás, a tehetetlenség szellemét, érzését táplálja és terjeszti. „Ami szükségszerű, az ellen nem lehet és nem is érdemes tenni” — mondják.

A valóságban azonban nem ez a helyzet. A technikai forradalom ebből a szempontból sem istencsapás, hanem elkerülhetetlenül szükséges és jó — az üzemi balesetek számának növekedése nélkül. Hol jelentkezik mégis tényezőként — a munkavédelmet illetően — a termelési folyamatok átalakulása, gépesítése? A technika, a korszerű és bonyolult gépek és gépsorok beállítása alapvetően nem az üzemi balesetek számában, hanem azok jellegében idéznek elő változásokat. Tehát nem a régi balesetek mellett, hanem — bekövetkezésük esetén — azok helyett állanak elő. Gyakorlatilag a régi veszélyforrások utat váltják fel. Az új technika tehát csupán abban jelenti a régi állapotokhoz viszonyított változást, hogy a veszélyforrások jellege megváltozik, s számuk általában kevesebb, mint a régi, az elavult termelési folyamatokhoz tapadó veszélyforrásoké volt.

Szándékosan használom a veszélyforrás szót. Ugyanis az új technika egyben arra is alkalmas, hogy a saját maga teremtette veszélyforrásokat éppen a fejlett technika segítségével eredményesen leküzdjük. Tehát a technika új veszélyforrásokat keletkeztet a régiak helyén, s egyben felhasználásával biztosítja annak lehetőségét, hogy azokat ártalmatlanná tegye.

A második szemléletbeli hiba lényegesen összetettebb, s a munkavédelemmel kapcsolatos ráfordításokkal függnek össze. A mostani gazdaságirányítási rendszer bevezetése előtt könnyen lehetett hivatkozni arra, hogy a megelőzést szolgáló eszközök és berendezések beszerzése és finanszírozása nem vállalati, hanem központi feladat volt. Tehát az üzemi balesetek megelőzése sem vállalati szinten jelentkezik. Ma, amikor a vállalatok önállóan folytatják szabadon dönteneik anyagi és pénzeszközök felhasználásáról, amikor a munkavédelem szintje minden tekintetben vállalati szintté vált, nem lehet a régi érveléssel a felelősség alól kibújni. A vállalati önállóság azonban új problémát hozott felszínre a

munkavédelem területén is. Ez pedig abban áll, hogy ma a vállalatok tevékenységének csaknem kizárólagos mércéje a vállalati nyereség. Ennek a mércének minden vállalat „minden áron” meg akar felelni. Ezért a munkavédelmet szolgáló ún. származékos beruházásokat is a termelés folyamatában használják fel a magasabb nyereség reményében. Ezzel akarva, akaratlanul rosszhírnak a dolgozók munkakörülményei, egészségük, nebbé és balesetveszélyesebbé válnak az egyes munkahelyek. Ez pedig jóvátehetetlen hiba. A „minden áron” nyereségre törekvés burkoltan tőkes gondolkodást takar. Vagyis azt, hogy minél kevesebb ráfordítással, minél nagyobb nyereséget biztosítani.

Megengedhetetlen az a gyakorlat, hogy a termelést közvetlen szolgáló ráfordításokat a származékos beruházások rovására növeljük. A mechanizmusból nem fakad, s a szocialista felfogással pedig kifejezetten ellentétes ez a szemlélet és gyakorlat.

2.

Az előző ponthoz kapcsolódik egy újabb szemléleti hiba. A minden áron — tehát a balesetek sokasága árán is nyereségesnek lenni hosszú távon nem is igaz. Ha ugyanis a preventív intézkedések (beruházások) elmaradnak, szükségszerűen elszaporodnak az üzemi balesetek. Ezekért viszont a vállalat anyagi felelősséggel, kártérítéssel tartozik. A balesetet szenvedett dolgozók kártalanítására a megyében 1970-ben több mint egymillió forintot fizettek ki vállalatoknak. Ez elkerülhető kiadás lett volna, s ha ezt az összeget nem kényszerű, kelletlen módon kártérítésre, hanem a munkavédelem színvonalának az emelésére használták volna fel, ma más lenne a baleseti statisztika.

A kártérítés vállalati alapokat terhel. Ez a balesetet szenvedett dolgozók részére kifizetett kártérítésekben jelenkezik, s ezt ma mérjük. A jelentősebb veszteség azonban — s ezt sajnos nem mérjük — az a termelési érték, amely az üzemi balesetek miatt elmarad. Ez pedig a kártérítés többszöröse. A tényleges kár tehát egy-egy üzemi baleset esetén a balesetet szenvedett dolgozó részére kifizetett kártérítés, valamint a munkában nem töltött idő alatt

kiesett (elmaradt) termelési érték hámarzata. Csongrád megyében 1970-ben 30 000, országosan pedig 2 és fél millió munkanap esett ki a termelésből üzemi baleset miatt. Ebben az összefüggésben úgy gondolom, hogy minden érdekelt érzi: a minden áron nyereségre törekvő gazdálkodás jelentős és kiszámítható anyagi veszteségekkel párosul. Ez a veszteség sújtja mind a vállalatot, mind pedig a társadalmat.

Egy ugyancsak hamis szemléleten alapuló, de eléggé el nem ítéhető gyakorlat az üzemi balesetek rejtve tartása. Közismert, hogy a bejelentett üzemi balesetek többszöröse ismeretlen, szerintem nagyon is ismert okokból rejtve marad. Ennek a rejtettségnél azon túl, hogy törvénysértésről van szó, kettős következménye van: Egyrészt a balesetet okozó veszélyforrás rejtve tartása folytán újabb baleseteket idézhet elő, másrészt a balesetet szenvedett dolgozó — kártérítés helyett — meg nem érdemelt jutalmat, prémiumot és egyéb előnyöket kap kienkesztésként a többi dolgozó részesedésének a rovására. Ez a gyakorlat azon túl, hogy rendkívül káros, mélységesen erkölcslen is.

3.

Szólni kell a vállalatok erkölcsi felelősségéről is. Az üzemi balesetet szenvedett dolgozók jelentős része tartósan munkaképtelen lesz, vagy csökkent munkaképességűvé válik. Miért nem gondolkodnak vállalatunk mulasztásai során a baleset miatt csökkent munkaképességűvé vált dolgozók pszichés helyzetére, a szűkebb és tágabb környezetükre nehezedő gondokra, a balesetet szenvedett dolgozók gátlásaira. Ugyanis ez is az üzemi baleset következménye, s mint morális tényező pénzben nem fejezhető ki és nem váltható meg. Pedig „tevéssel” ezek a következmények is megelőzhetők.

Remélem, a fenti sorok a vállalatok vezetőinek figyelmét ráirányítja azokra a mögöttes területekre, amelyek csaknem valamennyi üzemi balesetnek előidézői. A szemléletbeli hibák leküzdése esetén válhatnak csak a vonatkozó tétel szabályok valóban, ténylegesen a munkások védelme érdekében a prevenció eszközeivé.

Dr. Siklós Sándor

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

45.

Nem érdekelnek a politikai nézetei — kiabált rekedten Herrich —, bár furcsállom, hogy az ország miniszterelnökét egy vidéki ismeretlen újdondász, egy senki így piszkolja ebben az épületben, de az én megrágalmazásomért ön elégtétellel tartozik. Ezért önnek felelnie kell!

Nem ajánlom, hogy nagyon firtassa a dolgot, mert súlyosan terhelő adatunk vannak, s lehet, hogy ön húzná a rövidebbet, vagyis magasabb beosztást kapna büntetésül. Már ahogy ez nálunk divik ilyen esetekben — ironizált az újságíró. — Egyébként állok elébe! Kard vagy golyó?

A főkapitány, látva, hogy ilyen hirtelen elmergédelt a tanácskozás, fölkapta elnöki csengőjét s hevesen megrázta.

Így, kérem, semmire se megyünk — haragot keményen, katonásan. — S ha ez így folytatódik, akkor kénytelen lesznek távozásra fölszólítani mindenkit a vízügyi bizottság tagjain kívül.

De akkor menjen a gátakra kubikolni és földet hordani is a vízügyi bizottság, ha baj van, s ne az egész város — hördült föl Ábrahám, a Kossuth-szakállas. — Ez valamennyiünk ügye! Mindannyian elpusztulunk, ha a víz el-

Műanyagok az építőiparban

A szintetikus úton előállított műanyagok felhasználása ugrásszerűen megnövekedett. 1968-tól 1975-ig a világ műanyagtermelése 18 millió tonnáról 38 millió tonnára emelkedett. A gyors növekedést az okozza, hogy a műanyagok felhasználási lehetősége folytonosan gazdagodik.

Amikor az építőiparban a hagyományos anyagokról beszélünk, fára, vasra, cementre, üvegre, téglára gondolunk. Ezek olyan anyagok, amelyeknek szerkezeti jellemzőit a szakemberek tökéletesen ismerik. A hagyományos építési eszközök ma már kiegészítik, sőt egyeseket felülmúlja a műanyag.

Padlástól pincéig

A műanyagok családja változatossá, sokrétűvé vált. A műszaki jellemzőket (hőszigetelő-képesség, szilárdság, zajcsökkentés, vízzárás stb.) összevetik a gazdaságossággal. Az új anyagokat sajátos tulajdonságaiknak figyelembevételével használják az építőiparban is. 1972-ben a műanyag 25–30 százalékát az építőiparban hasznosították.

A különböző műanyagokat az építőiparban a lábazattól a tetőig mindenütt használják. A gyors terjedésnek két magyarázata van. Egyrészt a termelők fejlesztik a minőséget, másrészt a felhasználók mind jobban megismerik a műanyagok minőségét és felhasználhatóságát. A két érdekelt fél összefog, és magas szintre emeli a műanyagok alkalmazhatóságát.

A feladatokat időben felismerte a győri GRABOLAST műszaki vezetése, amikor 1966-ban gyártmányfejlesztési tervbe iktatta az ipari műanyagok készítését. Még nem volt Magyarországon házigyár, amikor már kidolgozták a nagyüzemi módon készített lakásokhoz szükséges műanyag padló típusait. A padló egyebek között légcselező felépítésű, hab-

szerkezetű, habalátétes, felső része pedig kemény és karcálló. A padló hőszigetelő és kopogó hanggátló tulajdonságával versenyképes alkotás.

Kitűnő tapéták

Önállóan oldotta meg az üzem a korszerű tapéták gyártását is. 1970 óta a textil- és papíralátétes, egyszerű, valamint a fa hű utánzatával esztétikailag és műszakilag magas szintű tapéta készül. A Győr megyei Állami Építőipari Vállalattal közösen — hazai ragasztó kísérletezésével — megoldották a lemosható, PVC-felületű tapétarendszert is. A soproni Pannónia és Fenyves Szálló, valamint az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság székházának belső falait hazai műanyag tapéták borítják. Jelenleg két nagy SZOT-szálló tapétázási munkálatait fejezték be.

A vállalat időben felismerte a szigetelő tapéták jelentőségét is. E termék hőelnyelő képességét a műszaki egyetem fizikai tanszéke vizsgálta és hasonlított össze a nem nyitott habcellás szerkezetű, hasonló célú külföldi tapétákkal. Minden eddigi vizsgálat megerősítette a hangszigetelő tapéták kiváló tulajdonságait.

Sikeresen vizsgázott a fo-

K. S.

Városépítés a sztyeppéken

Az észak-kazahsztáni sztyeppék feltörésének kezdetétől — 1954 tavaszától — számlítva a városok száma megkétszereződött ezen a vidéken. A további városépítések irányelveit és átfogó terveket dolgoztak ki a szovjet építészek.

Különösen gyors fejlődés előtt áll Celinograd, Kusz-

tanaj és Pavlodar. Tizenöt-husz év múlva e városok lakóinak száma 300–350 ezer lesz, kétszerese a jelenleginek. Ezt a fejlődést az iparosodás indokolja. Pavlodarban például traktorgyár és alumíniumkombinát, vegyikombinát és olajfinomító épül. Celinograd a gépgyártás, Kusztanaj a könnyűipar fellegvára lesz.

A városok mikrokörzetekből állnak, melyeket üzlet- és kultúrnegyedek kötnek össze. Az épületek általában 3–4 emeletesek, de lesznek 7–8 emeletesek is. A városokat erdősávok védik a sztyeppi porfellegektől. A kutatók — a legszigorúbb egészségügyi követelményeket kielégítő — vizet találtak a városok számára, elegendő mennyiségben.

Jelenleg a sztyeppéi városokban egymillió ember él, az összlakosságnak mintegy egynegyede.

(Folytatjuk.)

önti otthonainkat! — Ezt már fenyegetve ordította.

Most felállt Bakay, fölemelte a kezét annak jeléül, hogy ő szeretne megszólalni, s mert neki valóban volt tekintélye, mindenki elhallgatott.

— Igaza van a főkapitány úrnak, rendet kell tartanunk a megbeszélésben, mert így a végén még őrre megyünk. Sajnos, a tisztelt hírlapíró úrnak is igaza van, de azért ne ajtóstul rontunk be a házba, nem beszélve a főtisztelendő úr igazáról, aki a hit védelmében a Tisza-számbályozást nem éppen nem isteni, hanem nagyon is emberi műveletnek tekinti, s mint ilyen minősíti gyarlóan. S ehhez én előljáróban mindjárt azt fűzőm hozzá, hogy az is. Gyarló, rossz, elcsúszott, s amire ön, tanácsos úr, nyilván a legbüszkébb, éppen azt a bizonyos szakértelmet nélkülözi.

— De kérem, én Bécsben és Münchenben tanultam meg a hidrológia tudományát — válaszolta Herrich, most már egészen magát kivül —, csak nem akar ön engem a vízmérnökség mesterségére kioktatni, aki — itt dühösen elharapta a mondatot, mert érezte, hogy valami túl becsmérlő talál kiszaladni a száján s ő a rágalmozások pergőtüzeiben sem hajlandó megtagadni úri mivoltát.

Bakay, magas, vékony, ádamesutkás ember, kissé előrehajolt s hunyorgó tekintettel mintegy uszítva nógatta a tanácsost:

— Ó, csak mondja ki bátran! Nem sért meg velem! Valóban kötelességem a foglalkozásom, de, engedelmelem, beutaztam az egész Tisza-vidéket, ismerem az olasz Pó környékét, s mint idevalósi ember mondhatok sok olyasmit a mi folyónkról, amiről önnek sejtelve sem lehet.

— Csak nem gondolja, tanácsos úr — állt föl az öreg Zsótér —, hogy mi, akik egész életünket, s több generáció óta, a Tiszán töltjük,

nem ismerjük jobban a természetét, mint ön, aki itt időszakos úri vendég?

— Nem mondtam önnek 57-ben — emelkedett szólásra Bitó, a leghíresebb halászmester —, hogy ne az újszegedi partot szélesítsék ki, mert az hiábavaló munka, az első tavaszi ár újra behordja iszapokkal, hanem annak az átkozott vasúti hídnak ártéri részét úgy építsék meg, hogy a víz alatta, ha megduzzad, simán lefolyhasson. De ön volt a szakértő, őnt támogatták elgondolásában, csak nekünk lett igazunk.

— S ez a kis tévedés nekünk negyvenezer forintunkba került, a sok-sok millió költségen kívül — szólalt meg a főjegyző érdesen, fölemelve néhány papírosszeletet, melyekre nyilván adatait írta. Pontos, tudós ember volt.

— Az osztrák vasúti társaság nem volt hajlandó megszavazni az ártéri híd építését is, mert nagyon költségesnek találta — uralkodott magán Herrich. — Kénytelen voltam jóváhagyni a tervet.

— Jegyzőkönyveink szerint ön az első perctől kezdve az ártéri híd ellen agitált — kiabált Bakay. — Sőt azt is megmagyarázta, hogy miért nincs rá szükség. Ennek írott nyoma van, ezt nem lehet most megmásmáni.

— Az osztrák pénzemberek barátságát persze előnyösebb, mint egy elszegényedett városé — dörmögött a plébános felzaklatottan.

— Enn, kérem, kezdettől fogva azért harcoltam, hogy a Maros torkolatát levezessék a Boszorkányszigethez, s ez esetben az ártéri híd valóban fölösleges lett volna — emelte föl most már Herrich is a hangját teljes elszántsággal, s erre szüksége is volt, mert az egész terem, beleértve a semleges magatartású főispánt és főkapitányt is, mennydörgésszerű hahotában robbant ki erre a kijelentésre.